I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAS 579. PLENĀRSESIJA, 14.6.2023.–15.6.2023.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ceļā uz Eiropas Pārtikas politikas padomi kā jaunu pārvaldības modeli gaidāmajā ES regulējumā ilgtspējīgām pārtikas sistēmām"

(pašiniciatīvas atzinums)

(2023/C 293/01)

Ziņotāja: ***Piroska KÁLLAY***

Pilnsapulces lēmums	25.1.2023.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
	Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa:	Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	1.6.2023.
Pieņemts plenārsesijā	14.6.2023.
Plenārsesija Nr.	579
Balsojuma rezultāts	
(par/pret/atturas)	179/1/2

1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. ES pārtikas sistēma nonākusi krustcelēs, kur saskaras ar vairākām savstarpēji saistītām vides, klimata, veselības un sociālām problēmām. Tā kā steidzami jārisina jautājums par pārtikas sistēmas krīzi un tāpēc strauji jāmaina rīcība, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka aicinājums izveidot "Eiropas Pārtikas politikas padomi" (*EFPC*) ir aktuālāks nekā jebkad agrāk.

1.2. EESK uzskata, ka *EFPC* palīdzēs panākt integrētāku un līdzdalīgāku pieeju pārtikas politikas veidošanā, paātrinās politikas saskaņošanu ES, valstu un vietējā līmenī un, pats galvenais, uzlabos ES pārtikas politikas kvalitāti un leģitimitāti. Šādas padomes izveide arī palīdzēs veicināt ilgtspējīgāku un līdzsvarotāku lauku un pilsētu attīstību.

1.3. EESK atzinīgi vērtē paziņojumu par ES satvaru ilgtspējīgām pārtikas sistēmām (*FSFS*), kas veidos pamatu sistēmiskām pārmaiņām, kuras jāveic ieinteresētajām personām, kas iesaistītas visām visā vērtības radīšanas ķēdē; norāda, ka vēl šai Eiropas Komisijai būtu nekavējoties jāierosina minētais satvars, lai varētu laicīgi risināt pārtikas sistēmu problēmas, jo kavēšanās apdraudēs stratēģijas "No lauka līdz galdam" sekmīgu īstenošanu; aicina Komisiju apņemties strukturāli iesaistīt ieinteresētās personas un pilsonisko sabiedrību *FSFS* jaunajā pārvaldībā un norāda, ka ierosinātā Eiropas Pārtikas politikas padome tajā visnotaļ iederētos.

1.4. EESK norāda, ka vietējā, reģionālā un valstu līmenī pastāv ar pārtiku saistītas platformas, taču uzskata, ka ar šiem pastāvošajiem forumiem nepietiek, lai efektīvi izveidotu ilgtspējīgu un taisnīgu pārtikas sistēmu un panāktu gatavību noturībai ES līmenī. Tāpēc EESK uzskata, ka pārtikas demokrātija ir jāstiprina un jāiekļauj pārtikas politikas veidošanas procesā.

1.5. EESK uzskata, ka Eiropas Pārtikas politikas padome būtu uz zinātnes atziņām balstīta un daudzas ieinteresētās personas un daudzus līmeņus aptveroša platforma un institucionāla, neatkarīga struktūra, kurā varētu darboties:

— akadēmiski eksperti un zinātnieki,

— pārtikas piegādes ķēdes dalībnieki (lauksaimnieki, pārtikas uzņēmumi un pārstrādātāji, mazumtirgotāji, arodbiedrības utt.), izglītības sistēmas dalībnieki un pilsoniskās sabiedrības organizācijas (nabadzības mazināšanas tīkli, pārtikas bankas, sociālās platformas, nevalstiskās organizācijas, kas darbojas vides aizsardzības un attīstības jomā); jaunatnes pārstāvji. Tāpat ļoti vēlama ir sociālo partneru līdzdalība Eiropas Pārtikas politikas padomē, lai apsvērtu, kādas pārmaiņas vajadzīgas darba tirgū,

— iestāžu (Parlamenta, Padomes, Komisijas, EESK, Eiropas Reģionu komitejas (RK)) pārstāvji.

Pēc sākotnējā posma Eiropas Pārtikas politikas padomē būtu jāiekļauj arī vietējā, reģionālā un valstu līmeņa un pārtikas politikas padomju pārstāvji, nodrošinot organizētu savienojamību starp attiecīgajiem līmeņiem un dalībvalstu pārstāvju tiesības uz vienlīdzīgu līdzdalību ES līmenī. Pašlaik valstu pārtikas politikas padomes nav pietiekami plaši izplatītas, lai nodrošinātu visu valstu vienlīdzīgu pārstāvību.

1.6. Eiropas Pārtikas politikas padomei būtu jākļūst par uzticamu, pārredzamu un pārskatatbildīgu struktūru un jāsekmē centieni risināt ANO Ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam minētās pārtikas problēmas. Eiropas Pārtikas politikas padomei it īpaši vajadzētu:

1.6.1. būt institucionālai struktūrai, pret kuru ES iestādēm būtu jāuzņemas saistības un kurai tām jānodrošina politisks atbalsts;

1.6.2. pastāvīgi sniegt pamatotas konsultācijas un uz pierādījumiem balstītus politikas risinājumus un ieteikumus par ES pārtikas sistēmas virzību (ES iestādēm vajadzētu būt pienākumam sniegt atsauksmes un pamatotas atbildes);

1.6.3. būtu jāuzlabo saskaņotība starp politikas jomām (piemēram, kopējā lauksaimniecības politika, kopējā zivsaimniecības politika, tiesības uz pārtiku, tiesību akti, kas saistīti ar veselīgu uzturu, publiskais iepirkums, izglītības politikas pasākumi utt.) un jāveicina sociālā inovācija, kas vairotu visu pārtikas aprites ķēdes dalībnieku labklājību, ņemot vērā to, ka lauksaimniecībā vajadzīga paaudžu maiņa. EESK uzskata, ka ir īpaši svarīgi, iesaistot gan lauksaimniecības pārtikas nozari, gan attiecīgās izglītības iestādes, noteikt ar pārtiku saistītā satura prioritātes izglītības sistēmā;

1.6.4. visbeidzot kalpot kā pārtikas politikas padomju tīklam ES līmenī un platformai, kurā var apmainīties ar paraugpraksi un atziņām, ko var izmantot kā pamatu ES politikas veidošanai un ietekmēšanai.

1.7. EESK pauž gatavību nodrošināt telpas Eiropas Pārtikas politikas padomes sanāksmēm. Sekmīgs piemērs jau ir Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platforma, kas ir EESK un Komisijas kopīga iniciatīva.

2. **Atzinuma konteksts**

2.1. Mūsu pārtikas sistēmas saskaras ar vairākām savstarpēji saistītām problēmām ([1]): vides problēmām (tostarp siltumnīcefekta gāzu emisijas, kas saistītas ar to, kā mēs ražojam, apstrādājam un patērējam pārtiku, bioloģiskās daudzveidības zudums, zivju krājumu izsīkšana, augsnes organisko vielu zudums un augsnes erozija), veselības problēmām (ar uzturu saistītu saslimstības gadījumu pieaugums), lauku saimniecību izzušanu, ilgtspējīgas un veselīgas pārtikas nepieejamību un sliktiem darba apstākļiem. Tajā pašā laikā pārtikas sistēmas jau negatīvi ietekmē daudzi klimata satricinājumi, mainīgi laikapstākļi, ekosistēmu sabrukums un zemes, augsnes un ūdensceļu degradācija. Visbeidzot debates par pārtikas sistēmām arvien vairāk ietekmē maldinoša informācija un saziņa.

([1]) *Transforming Europe's food system – Assessing the EU policy mix* (Eiropas pārtikas sistēmas pārveide – ES politikas pasākumu kopuma novērtējums) – Eiropas Vides aģentūra (europa.eu) un prof. *De Schutter*, prezentācija EESK 2023. gada 14. aprīlī.

2.2. Eiropas Komisija pašlaik izstrādā jaunu ES satvaru ilgtspējīgām pārtikas sistēmām (*FSFS*), kas bija paredzēts stratēģijā "No lauka līdz galdam" un kas jāpublicē ne vēlāk kā 2023. gada beigās. Satvars veidos pamatus sistēmiskām pārmaiņām, kas jāveic visiem pārtikas sistēmas dalībniekiem, tostarp politikas veidotājiem, uzņēmējiem un patērētājiem, lai paātrinātu pāreju uz ilgtspējīgu ES pārtikas sistēmu. Satvars arī nodrošinās pamatu jaunajam pārtikas sistēmu pārvaldības modelim un veicinās ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšanu, kam nepieciešami sadarbīgi, visaptveroši risinājumi, kuros iesaistīti dažādi departamenti, ministrijas, nozares un visa pārtikas piegādes ķēde. EESK aicina steidzami pieņemt satvaru ilgtspējīgām pārtikas sistēmām, lai varētu savlaicīgi risināt pārtikas sistēmu problēmas; kavēšanās varētu apdraudēt stratēģijas "No lauka līdz galdam" sekmīgu īstenošanu. Satvarā būtu jāiekļauj noteiktā termiņā sasniedzami mērķi, rādītāji, kas dod iespēju izmērīt progresu, un korektīvi mehānismi, kuri jāizmanto, ja mērķi netiek sasniegti.

2.3. Lai veicinātu pārtikas sistēmas pārkārtošanos uz ilgtspējīgākiem rezultātiem, EESK atzinumos ([2]), kā arī citu ekspertu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju atzinumos arvien vairāk tiek uzsvērta nepieciešamība stiprināt pārtikas demokrātiju. Ņemot vērā to, ka steidzami ir jārisina jautājums par pārtikas sistēmas krīzi ([3]), ko neapšaubāmi izraisīja arī karš Ukrainā, un to, ka strauji ir jāmaina rīcība, ir ātri jārīkojas, lai panāktu efektīvāku un likumīgāku pārvaldības kārtību. Tiek uzskatīts, ka, palielinot sabiedrības un pārtikas sistēmā iesaistīto ieinteresēto personu līdzdalību, demokrātiski jauninājumi, piemēram, pārtikas politikas padomes, palīdzēs uzlabot pārtikas politikas veidošanas kvalitāti un leģitimitāti ([4]).

2.4. Ar pārtikas politikas padomēm jāsaprot dažādu ieinteresēto personu koalīcijas, kas darbojas kopā, lai konkrētā ģeogrāfiskā reģionā risinātu ar pārtiku saistītus jautājumus ([5]). Izskanējušas šaubas par apzīmētāja "politikas" precizitāti, jo dažas no šīm padomēm, pārtikas koalīcijām vai komitejām nevēlas, lai tās saistītu ar politiku, savukārt citas koncentrējas uz programmām un politiku. Šīs organizācijas, kuru mērķis ir iekļautība un demokrātijas principi, iesaista visas pārtikas sistēmas ieinteresētās personas, apvienojot privātpersonas, vietējās pašvaldības, bezpeļņas organizācijas un dažādu ekonomikas nozaru – lauksaimniecības, veselības aprūpes un izglītības – pārstāvjus, lai sadarbotos pārtikas politikas iniciatīvās, kas veicina piekļuvi veselīgai, cenas ziņā pieejamai un ilgtspējīgai pārtikai visiem tās kopienas locekļiem, kurā tās izveidotas.

2.5. Pirmās pārtikas politikas padomes radās 1980. gados Amerikas Savienotajās Valstīs ([6]), un kopš tā laika to skaits ir pieaudzis un tās kļuvušas daudzveidīgākas. Eiropa pārtikas politikas padomju kustībā iesaistījās vēlāk, taču pēdējos desmit gados visā Eiropā strauji veidojas pārtikas politikas padomes ([7]). Akadēmiskā literatūra liecina, ka pārtikas politikas padomju veidošana Eiropā patiešām sākās 2015. gadā, kad tika ratificēts Milānas Pilsētu pārtikas politikas pakts (*MUFPP*) – starptautisks nolīgums par pilsētu pārtikas politiku, ko parakstīja vairāk nekā 260 pasaules pilsētas, kuras atbalstīja pārtikas politikas padomju izveidi vairākās Eiropas pilsētās/reģionos. Pārtikas politikas padomes ir izveidotas arī lauku vai piepilsētu reģionos un nav tieši saistītas ar pilsētām ([8]).

2.6. Pārtikas politikas padomes parasti darbojas reģionālā un/vai vietējā līmenī, taču dažas padomes ir izveidotas federālās zemes/provinces un valsts līmenī. Šādas padomes bieži vien izveido, lai atjaunotu pilsētu saikni ar pārtikas ražošanu apkārtējos reģionos un nodrošinātu vietējās un reģionālās pārtikas politikas efektīvu pārvaldību, taču tās var būt svarīgas arī ārpuspilsētu kopienām. Tās var interpretēt kā tīklus, kas ilgtspējas mērķi savieno ar demokrātijas un labas

([2]) Tostarp: Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums visaptverošas pārtikas politikas veidošanā Eiropas Savienībā" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 129, 11.4.2018., 18. lpp.) un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Stratēģija "No lauka līdz galdam". Taisnīgas, veselīgas un videi draudzīgas pārtikas sistēmas vārdā"" (COM(2020) 381 final) (OV C 429, 11.12.2020., 268. lpp.).

([3]) Sk. Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes (*IPCC*) ziņojumus: www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/.

([4]) *Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods, Jeroen J. L. Candel*, 2022. gada maijs.

([5]) Sk. definīcijas šādos akadēmiskajos rakstos: "*Opportunities and challenges of food policy councils in pursuit of food system sustainability and food democracy–a comparative case study from the Upper-Rhine region*" (*Mooney*, 2022) un "*Food Policy Councils: Lessons learned*" (*Harper et al.*, 2009).

([6]) Pirmā ASV pārtikas politikas padome tika izveidota 1982. gadā Knoksvilā (Tenesī).

([7]) Eiropas pārtikas politikas padomju piemēri vai līdzīgas pilsētu pārtikas iniciatīvas ir redzamas pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" un "Apvārsnis Eiropa" projektos, kuros uzmanība pievērsta lauksaimniecības pārtikas politikai un pārtikas sistēmas uzlabošanas instrumentiem, piemēram, *Cities2030*, *FoodSHIFT 2030 FoodCLIC*, *Feast* un *FOOD TRAILS*.

([8]) *Franzen-Castle, L.* et al. *Engaging Rural Community Members with Food Policy Councils to Improve Food Access: Facilitators and Barriers. Journal of Hunger & Environmental Nutrition* 17, 207–223 (2022).

pārvaldības mērķiem, rosinot lauksaimnieku, pārtikas uzņēmumu, patērētāju un citu dalībnieku līdzdalību, sadarbību un apspriešanos. Spilgti piemēri Eiropas Savienībā ir Katalonijas pārtikas politikas padome ([9]) (izveidota 2017. gadā), kuras vadības struktūrā ir 33 locekļi, tostarp reģionālo un vietējo pašvaldību pārstāvji, nozīmīgi pārtikas piegādes ķēdes dalībnieki, cilvēki no lauku apvidiem (bet tiek apsvērta iespēja struktūru papildināt ar pieciem jauniem locekļiem, kas pārstāv arī Izglītības ministriju, Kultūras ministriju, Līdztiesības un feminisma ministriju) un kura sadarbojas ar 42 pilsētām, kā arī Pārtikas politikas padomju tīkls (2016. gads), kurā apvienotas 30 vietējās pārtikas politikas padomes, kas darbojas, izmantojot augšupēju pieeju (galvenokārt no Vācijas) un 40 dibināšanas iniciatīvas.

2.7. Valsts pārtikas politikas padomes Eiropas Savienībā ir retāk sastopas. Francijā Nacionālā pārtikas padome (*CNA* ([10])) ir neatkarīga padomdevēja struktūra, ar ko ministri apspriežas par pārtikas politikas attīstību un kas sniedz atzinumus, lai palīdzētu pieņemt gan valstiskus lēmumus, gan informētu dažādas pārtikas apritē ieinteresētās personas par tādiem jautājumiem kā pārtikas kvalitāte, patērētāju informēšana, uzturs, veselības drošība, pārtikas pieejamība un krīžu novēršana. Francijas pilsētu lauksaimniecības un pārtikas politikas ieinteresēto personu tīklā *Terres en ville* ([11]), ko izveidoja 2000. gadā, ir apvienojušās Francijas pilsētas un lauksaimniecības kameras ([12]), kurām ir kopīgi mērķi, lai kopā ar vietējām vēlētām amatpersonām un speciālistiem veidotu metropoles lauksaimniecības un pārtikas politikas pasākumus. Šos teritoriālos pārtikas projektus finansē un virza publiskās iestādes, un tas dažkārt rada spriedzi ar citiem institucionālajiem līmeņiem. Pieredze liecina, ka iedzīvotāji netiek iesaistīti pārtikas politikas izstrādē (vietējā un valsts līmenī). Portugālē 2018. gadā tika izveidota Nacionālā pārtikas nodrošinājuma un uztura padome (*CONSANP*) ([13]). Luksemburgas koalīcijas nolīgumā 2018.–2023. gadam ([14]), tika plānota daudzpusējas ieinteresēto personu organizācijas – Nacionālās pārtikas politikas padomes – izveide Luksemburgā, bet tā vēl nav oficiāli izveidota. Nīderlandē iecerēts rīkot pilsoņu samitu par lauksaimniecības nākotni, bet pagaidām politisko lēmumu pieņēmēji to nav atbalstījuši ([15]).

2.8. Noteikti ir jāmin arī Ziemeļvalstu Ministru padomes izveidotā Ziemeļvalstu pārtikas politikas laboratorija ([16]), kuras mērķis ir "sekmēt centienus risināt ANO Ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam minētās pārtikas problēmas".

2.9. Savos atzinumos EESK ir aicinājusi izveidot "Eiropas Pārtikas politikas padomi" ([17]), kas palīdzētu panākt integrētāku un uz līdzdalību vērstu pieeju pārtikas politikas veidošanā, paātrinātu politikas saskaņošanu ES, valstu un vietējā līmenī, nodrošinātu platformu, kurā ieinteresētās personas varētu mācīties cita no citas, apmainoties ar labu praksi, un nodrošinātu, ka tiek ņemti vērā visi viedokļi no dažādām nozarēm.

2.10. Šis pašiniciatīvas atzinums sagatavots, lai sniegtu konkrētas ierosmes pārtikas sistēmu pārvaldībai un jēgpilnai un lietišķai pilsoniskās sabiedrības, tostarp jauniešu, iesaistei pārtikas politikas pasākumu izstrādē, uzraudzībā un īstenošanā. Balstoties uz jaunāko darbu jaunatnes izglītības jomā ([18]) un ES skolu programmu ([19]), atzinumā arī analizēts, kā iesaistīt par izglītību atbildīgās iestādes un skolas un skolēnu vecākus pārstāvošās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, lai veicinātu nākamo paaudžu agrīnu izglītošanu par ilgtspējīgu un veselīgu pārtiku.

3. **Vietējā un valsts līmeņa pārtikas politikas padomju pieredze**

3.1. Izveidotās pārtikas politikas padomes ir sadrumstalotas organizācijas, kurām ir dažādas juridiskas un organizatoriskas formas un struktūras, dažādi uzdevumi, mērķi un darbības, kas ir pielāgotas to pilsētu iedzīvotāju vajadzībām un prioritātēm, kurām tās kalpo, un šīs padomes var būt gan bezpeļņas organizācijas un hibrīdformas, gan (vietējās) pārvaldes struktūras. Tās izmanto dažādas līdzdalības pieejas un metodiku pilsētu pārtikas sistēmu izstrādei un pārveidošanai.

([9]) *Consell Català de l'Alimentació*.
([10]) *Le CNA*: www.cna-alimentation.fr/.
([11]) *Terres en villes*: www.terresenvilles.org/.
([12]) *Montpellier, Rouen, Voiron, Le Havre, Artois* (*Béthune, Bruay-en-Artois*), *Douai, Angers, Rennes, Saint-Nazaire, Nantes, Lorient, Toulouse, Grenoble, Saint-Étienne, Lyon, Besançon, Dijon, Nancy, Metz, Amiens, Lille, Auxerre, Poitiers* (2022. gads).
([13]) *Conselho Nacional de Segurança Alimentar e Nutricional entra em funcionamento*.
([14]) Pārtikas politikas padome: https://food.uni.lu/projects/research-projects/food-policy-council/.
([15]) https://g1000landbouw.nl/
([16]) *Nordic Food Policy Lab*: www.norden.org/en/nordic-food-policy-lab.
([17]) Tostarp: OV C 129, 11.4.2018., 18. lpp. un OV C 429, 11.12.2020., 268. lpp.
([18]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Palielināt jauniešu iespējas ar izglītību panākt ilgtspējīgu attīstību" (pašiniciatīvas atzinums) (OV C 100, 16.3.2023., 38. lpp.).
([19]) EESK informatīvais ziņojums "ES skolu apgādes programmas novērtējums".

3.2. Šķiet, ka visām šīm organizācijām ir kopīgs mērķis, proti, izveidot ilgtspējīgu, veselīgāku, pārredzamu un taisnīgāku pārtikas sistēmu visiem. Citi reģionālo un vietējo pārtikas politikas padomju mērķi ir panākt uztursuverenitāti, veidot īsākas un vietējas pārtikas piegādes ķēdes, mazināt pārtikas izšķērdēšanu, veidot kopienas dārzus, savienot pilsētas un lauku apvidus, attīstīt vietējos pārtikas tirgus, veicināt pilsētu lauksaimniecību un veicināt dinamisku pārtikas kultūru.

3.3. Lai sasniegtu šo mērķi, šīs organizācijas iesaistās visdažādākajās darbībās, kas ne vienmēr ietver politikas izstrādi, politikas ieteikumus vai politikas maiņu. Vairums pārtikas politikas padomju izveidotas, izmantojot augšupējas pieejas un atbalsta tīklu veidošanu, aizstāvību, izglītību, izpratnes veicināšanu un projektu izstrādi. Citas padomes, piemēram, Francijā, ir politiski virzītas.

3.4. Kopienā balstītu pārtikas politikas padomju mērķis ir padarīt "pārtikas demokrātiju" par procesuālu pamatprincipu. Koordinācijai, konsultācijām utt. izveidotās organizatoriskās struktūras dažādām ieinteresētajām personām nodrošina iespēju iesaistīties vadībā, palīdzībā, partnerībās un citos pašpārvaldes uzdevumos. Dalība pārtikas politikas padomēs visbiežāk ir pieejama ikvienam, kas interesējas par ilgtspējīgas pārtikas sistēmas jautājumiem un ievēro demokrātijas principus. Līdztekus parastajai dalībai pārtikas politikas padomes bieži veido institucionālas partnerības ar valdības aģentūrām, uzņēmumiem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas aktīvi darbojas, lai pašreizējās pārtikas sistēmas pārveidotu par ilgtspējīgām; šo partnerību pamatā ir arī demokrātiska prakse, tostarp kolektīva kontrole un lēmumu pieņemšana. Visbeidzot, svarīgi ir arī tas, ka pārtikas politikas padomes veido partnerību ar (vietējo) pārvaldi. Tā ir ārkārtīgi svarīga demokrātiskas pārvaldības izpausme.

3.5. Pārtikas politikas padomes uzskata, ka galvenais mērķis ir pārtikas sistēmas ilgtspēja, un tās cenšas sasniegt stratēģiskus (vispārējus) mērķus, piemēram, atbalstīt noturīgas pārtikas sistēmas, uzlabot veselīgas un ilgtspējīgas pārtikas pieejamību un palielināt informētību par to, atbalstīt ekonomikas attīstību, veicināt vienlīdzību pārtikas sistēmā, veicināt vides ilgtspēju un vairot zināšanas par veselīgu pārtiku un pieprasījumu pēc tās.

3.6. Eiropas pārtikas politikas padomēm galvenokārt ir divas juridiskas formas, proti, tās ir apvienības vai bezpeļņas organizācijas, augšupējas struktūras, ko izveidojusi pilsoniskā sabiedrība, un lejupējas struktūras, kuras izveidojušas vietējās pašvaldības. Vairumā pārtikas politikas padomju līdztekus iedzīvotājiem apvienojies plašs dalībnieku loks, tostarp privāti uzņēmumi, valsts pārvaldes iestādes un pārtikas, veselības un izglītības nozares ieinteresētās personas. Padomēs plaši pārstāvētas arī vietējo kopienu sociālās grupas.

3.7. Pārtikas politikas padomju finanšu līdzekļi un finansējums ievērojami atšķiras. Dažām pārtikas politikas padomēm ir apmaksāti darbinieki un/vai (lielas) finansētas programmas un projekti, citas pilnībā paļaujas uz iemaksām un brīvprātīgo darbu. Finansējuma avoti ir dažādi – gan ikgadējais valdības atbalsts, gan dalības maksa, gan pētniecības vai citas dotācijas, privāto fondu atbalsts un ziedojumi. Galvenie finansējuma avoti pārtikas politikas padomēm, kas izveidotas kā bezpeļņas organizācijas vai apvienības, ir līdzekļu piesaistīšanas darbības, biedru iemaksas, ziedojumi un valsts subsīdijas/dotācijas, savukārt pašvaldību iestāžu dibinātās pārtikas politikas padomes lielākoties ir atkarīgas no pilsētas domes piešķirtā gada budžeta.

3.8. Šādām padomēm var būt arī trūkumi – pētījumi liecina, ka pārtikas politikas padomēm var būt arī negatīvas iezīmes un/vai tās ne vienmēr darbojas optimāli ([20]), piemēram, ja visneaizsargātākās grupas ir nepietiekami pārstāvētas vai ja liela ietekme ir iegūtajām tiesībām. Vēl viena svarīga problēma – apspriešanās kvalitāte ir atkarīga no vienlīdzīgas līdzdalības, laba procesa veicināšanas un koncentrēšanās uz zināšanām/vērtībām, nevis interesēm. Tāpēc EESK uzsver, ka pārtikas politikas padomēs ir jānodrošina reāla iekļautība un kvalitatīva apspriešanās, un tāpēc ir vajadzīgs daudz vairāk nekā tikai atvērta dalība, proti, jānodrošina reāla gandrīz vienmēr nepietiekami pārstāvēto sabiedrības grupu pārstāvība.

3.9. EESK arī uzskata, ka pārtikas politikas padomēm būtu jāsadarbojas ar jaunajām paaudzēm, tostarp, izmantojot izglītības iespējas. Nākamajās paaudzēs prioritāte būtu jāpiešķir izglītībai par ilgtspējīgām pārtikas sistēmām, uzmanību pievēršot zināšanām par ilgtspējīgu un veselīgu uzturu, par ražošanas ķēdi no paša sākuma līdz beigām, lai noteiktu, kas un kā tiek ražots, un izskaidrotu, kā mūsu pārtikas sistēmā notiek sadale no lauksaimniekiem vai lopkopjiem līdz brīdim, kad

([20]) *Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods.*

galaproduktu patērē iedzīvotāji. Tāpēc EESK iesaka pārtikas politikas padomēs iesaistīt kompetentās izglītības iestādes, kas sadarbībā ar lauksaimniecības pārtikas nozari var noteikt ar pārtiku saistītā satura prioritātes izglītības sistēmā. Turklāt bērnu izglītība būtu jāatbalsta ar vecākiem paredzētu mūžizglītību un pilsonisko audzināšanu ([21]).

4. **Aicinājums izveidot Eiropas Pārtikas politikas padomi**

4.1. Pārtikas politikas padomju izveides augšupējā tradīcija ir bijusi auglīga, taču nav spējusi ietekmēt progresu un noturību Eiropas līmenī. Pārtikas sistēmu pārvaldības reforma ir neizbēgama, un tā jāveic tā, lai pārtikas sistēmās atjaunotu demokrātiju un pārskatatbildību. Jaunajam satvaram ilgtspējīgām pārtikas sistēmām ir vajadzīga rūpīga vadība, lai nodrošinātu saskaņotas pārmaiņas dažādās nozarēs. Palielinot pārskatatbildību un līdzdalību, visefektīvāk var apiet to vēsturisko dalībnieku noliegumu, kuri nevēlas pārmaiņas, un var regulāri novērtēt, pārskatīt un uzlabot patiešām visaptverošas pārtikas politikas ietekmi. Tāpēc EESK uzskata, ka Eiropas Pārtikas politikas padomes izveide būs šāds būtisks solis, kas palīdzēs īstenot visaptverošu pārtikas politikas redzējumu ([22]).

4.2. Eiropas Pārtikas politikas padomei vajadzētu:

4.2.1. balstīties uz zinātnes atziņām un nodrošināt zinātnisko konsultāciju mehānismu; būt uzticamam un ticamam pētniecības un zinātnes izstrādātu ieteikumu avotam.

4.2.2. darboties šādā sastāvā:

— akadēmiski eksperti un zinātnieki (Eiropas Pārtikas politikas padomē vai konsultatīvajā padomē),

— pārtikas piegādes ķēdes dalībnieki (lauksaimnieki, pārtikas uzņēmumi un pārstrādātāji, mazumtirgotāji, arodbiedrības utt.), izglītības sistēmas dalībnieki un pilsoniskās sabiedrības organizācijas (nabadzības mazināšanas tīkli, pārtikas bankas, sociālās platformas, nevalstiskās organizācijas, kas darbojas vides aizsardzības un attīstības jomā); jaunatnes pārstāvji; sociālie partneri,

— iestāžu (Parlamenta, Padomes, Komisijas, EESK, RK) pārstāvji.

4.2.3. Pēc sākotnējā posma Eiropas Pārtikas politikas padomē būtu jāiekļauj arī vietējā, reģionālā un valstu līmeņa un pārtikas politikas padomju pārstāvji, nodrošinot organizētu savienojamību starp attiecīgajiem līmeņiem. Pašlaik valstu pārtikas politikas padomes nav pietiekami plaši izplatītas, lai nodrošinātu visu valstu vienlīdzīgu pārstāvību.

4.2.4. būt institucionālai struktūrai, attiecībā pret kuru ES iestādēm būtu jāuzņemas saistības un kurai tām jānodrošina politisks atbalsts – neatkarīgai, autoritatīvai struktūrai ilgtermiņa plānošanai, struktūrai, kas nav struktūrvienība un kam var uzticēties (vadošā struktūra), un kas darbojas, lai palīdzētu veidot pārtikas nākotni virzībā uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām un kā līdzeklis mērķa sasniegšanai.

4.2.5. pastāvīgi sniegt pamatotas konsultācijas un uz pierādījumiem balstītus politikas risinājumus un ieteikumus par ES pārtikas sistēmas virzību (ES iestādēm vajadzētu būt pienākumam sniegt atsauksmes un pamatotas atbildes). Tai būtu jāanalizē esošo ES saistību izpildes un uzraudzības iespējas, arī novērtējot nacionālos pārtikas politikas plānus, un tās jāpārvērš politikas noteikumos, kas ar pārtiku nodrošinātu sociālo attīstību. Visbeidzot, tai būtu jāiesaistās debatēs par globālo pārtikas sistēmu darbību.

4.2.6. uzlabot saskaņotību starp politikas jomām (piemēram, kopējā lauksaimniecības politika, kopējā zivsaimniecības politika, tiesības uz pārtiku, tiesību akti, kas saistīti ar veselīgu uzturu, publiskais iepirkums, izglītības politiku u. c.) un veicināt sociālo inovāciju, kura vairotu visu pārtikas aprites ķēdes dalībnieku labklājību, ņemot vērā to, ka lauksaimniecībā vajadzīga paaudžu maiņa.

([21]) OV C 100, 16.3.2023., 38. lpp.

([22]) *IPES* ziņojums par pārtiku: CFP_FullReport.pdf (ipes-food.org), un *De Schutter, O., Jacobs, N.* un *Clément, C.*, 2020, "*A 'Common Food Policy' for Europe: How governance reforms can spark a shift to healthy diets and sustainable food systems*", *Food Policy 96*.

4.2.7. saistībā ar pārtikas politikas padomēm atbalstīt (finansiāli un strukturāli) un veicināt augšupējas pieejas attiecībā uz ilgtspējīgām vietējām/reģionālajām/valsts pārtikas sistēmām, mazinot lauku/pilsētu atšķirības un ražotāju un patērētāju polarizāciju, atbalstot pilsonisko dialogu (iesaistot jauniešu, neaizsargāto un atstumto sabiedrības grupu, lauku dalībnieku, sociālo partneru pārstāvjus), nodrošinot sistemātisku pārtikas politikas padomju attīstību, veicinot sinerģiju starp vietējām iestādēm un pilsonisko sabiedrību.

4.2.8. visbeidzot kalpot kā pārtikas politikas padomju tīklam ES līmenī un platformai, kurā var apmainīties ar paraugpraksi un atziņām, kuras var izmantot kā pamatu ES politikas veidošanai un ietekmēšanai.

4.2.9. nodrošināt sinerģiju ar citām esošajām ES platformām, piemēram, ES Pārtikas politikas koalīciju ([23]), Pārtikas izšķērdēšanas novēršanas platformu ([24]), Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platformu (*ECESP*) ([25]) un ES Lauku paktu ([26]).

4.3. EESK pauž gatavību nodrošināt telpas Eiropas Pārtikas politikas padomes sanāksmēm. Sekmīgs piemērs jau ir Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platforma, kas ir EESK un Komisijas kopīga iniciatīva ([27]).

Briselē, 2023. gada 14. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE

([23]) ES Pārtikas politikas koalīcija.
([24]) ES Pārtikas zudumu un pārtikas izšķērdēšanas novēršanas platforma.
([25]) Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platforma.
([26]) Lauku pakts. https://rural-vision.europa.eu/rural-pact_en
([27]) Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platforma.